

Iskaja vank štrik
in volja s poštno
vred in v Mariboru
s pošiljanjem na doma
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za štrt leta „ 1.—

Naročnina se pošilja
upravlštvu v tiskarni
sv. Cirila, korolke
ulice hšt. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva de-
ležajo Met brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOŠPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Pozornost št. 226
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inzerati se sprejemajo
do sreče opozilca.

Štev. 22.

V Mariboru, dne 2. junija 1904.

Tečaj XXXVIII.

Slovenska zastava v Studencih pri Mariboru.

Ko se je ustanovilo lansko leto v Studencih katoliško izobraževalno društvo, so mnogi mislili, da bo škodovalo narodnosti, ker se imenuje tudi »katoliško«. Kako zelo so se varali, svetočil je dan blagoslovljenja zastave tega društva, ko so plapolale po nekdanj v narodnem oziru tako zaspanih Studencih slovenske zastave. Ta zasluga gre mlademu društvu, ki je z občudovanja vredno vnemo nosilo narodno zavest med prebivalce v Studencih, jih zbiralo pod svoje okrilje ter jih poučevalo, navduševalo in potrjevalo v ljubezni do katoliške vere in materne besede. In kako velike uspehe je imelo v tem kratkem času svojega obstanka? Pridobilo si je nad 100 udov, in sicer ne samo udov na papirju, ampak vrlih, neustrašenih, delavnih udov. Nabavilo si je pa tudi krasno društveno zastavo, katere blagoslovljenje se je vršilo v nedeljo, dne 29. m. m. Zastavo krasita dve lepi sliki, sv. Družine in slovanskih apostolov sv. Cirila in Metoda ter trobojni trak z napisom: »Vera, Slovenija in Avstrija nad vse«. Društvo naj bo ponosno na ta praper, pod katerim se bo gotovo še z večjo vnemo bojevalo za svoja lepa načela. Blagoslovljenje zastave se je vršilo kaj lepo in slovesno. Vdeležili so se ga: deputacija krščansko-socijalne zveze iz Ljubljane s svojo krasno zastavo, katol. delavsko društvo v Pušcavi z zastavo, zveza krščanskih žen iz Maribora z zastavo, katol. delavsko društvo

iz Maribora z zastavo in Marijina družba z zastavo. Ob 9. uri so spremljala vsa društva z razvitimi zastavami in z godbo na čelu novo zastavo v cerkev sv. Jož. fa. da so tila tam priča blagoslovljenja. Preč. g. kanonik Voh je služil slovesno sv. maše in je na to blagoslovil novo zastavo. Kumovala je vrla gospa Šunkova, ki je blagovoljno prevzela to častno mesto. Bodi ji za to najprisrčnejša zahvala! Po blagoslovljenju je imel vlč. gosp. dr. Medved krasen in v srce segajoč nagovor, v katerem je na srce polagal vsem udom, naj bodo zvesti svoji zastavi, kakor je vojak zvest svojemu praporu. Naj se ravnajo po naukih, katere jim glasno pridigujete podobi na zastavi: Po vzgledu sv. Družine naj bodo verni in značajni močje kakor sv. Jož. I, vrla narodne in krščanske žene kakor sv. Marija in ubogljivi krščanski otroci kakor je bil ljubi Jezus, po vzgledu sv. Cirila in Metoda naj bodo zvesti in značajni Slovenci, naj ljubijo svoj jezik, kakor sta ga ljubila slovanska blagovestnika. Želimo, da bi prisrčne in prepričevalne besede rodile obilo sadu ter marsikateremu mladeniču zbudile v srcu ljubezen do vere in domovina.

Popoldne ob 3. je bil napovedan vrtni koncert na vrtu gostilne g. Robiča v Lembahu. Vsled dežja obisk ni bil tako mnogobrojen, kakor se je pričakovalo. Vendar se je kmalu napolnila veranda vrta z vrlimi narodnjaki, ki se niso ustrašili slabega vremena. Ni jih bilo veliko, toda bili so sami vnati in vrli katoliški Slovenci. Došlo je pozdravil predsednik društva g. Čagran, posebno zastopnike »Zveze« iz Ljubljane in katol. del. društvo

iz Pušcave, nadalje vrla mladeniče bralnega društva v Št. Petru pri Mariboru. Na to je nastopil slavnostni govornik g. Janko Čirič. V vznosenih in navdušenih besedah je proslavljal slovesen dan, vspodbujal udeležence medsebojni ljubezni in k zvestemu izpolnjevanju svojih narodnih in verskih dolžnosti. Pokazal je s prav lepo priliko, da kdor ni veren, tudi ni naroden in kdor ni naroden tudi ni veren. Kakor se zamore samo s kleščami, ki imajo oba roglja, kaj opraviti, ravno tako je tudi človek, ki je veren in naroden, kaj vreden. Človek, kateremu manjka ena teh čednostij, je kakor klešče, katerim manjka en roglj, ki niso za rabo. Pozival je nadalje matere, naj bodo narodne in naj vzgajajo svoje otroke v narodnem duhu, kajti samo ako bomo imeli narodne matere, bomo napredovali. Svoj govor, katerega so večkrat prekinili priznavalni »živijo«-klici, je končal z besedami:

V bodočnosti jaz vidim dnove,
Ko težke izgubiš okove,
O Bog, to dobo skoro dsj!
Slovenski svet krasnejši boš,
Kadar vihar ti zdajni mine;
Ko iznad tebe mrak izgine,
Povrne se ti sreče dan.

Urnebesni »živijo«-klici so začeli, ko je končal govornik. V znak zahvale je izročila belo oblečena deklica gosp. govorniku s primernim nagovorom krasni šopek. — Nato je prebral g. predsednik došle pozdrave in brzjavke, katere je poslalo več društev iz Kranjske in Štajerske. Vsak pozdrav so sprejeli navzoči z burnimi »živijo«-klici.

Med prosto zabavo, ki je sledila na to, vrstili so se govori, petje društvenega moš-

Listek.

Prihod Slovencev v sedanje dežele.

(Javno predavanje, prirejeno po »Zgodovinskem društvu za Sloven. Štajer« v Narodnem domu mariborskem, dne 5. maja 1904.)

(Dalje.)

Nasi pradedje so torej bili že blizu sedanje slovenske zemlje; zato bo primerno, če si vsaj v naglici pogledamo ta svet, kakoršen je bil takrat. Zsmislimo se v predkristov čas.

Najstarejše ljudstvo, o katerem se ve, da je bivalo na naši zemlji, so Ilirci. Danes, (zlasti od preiskav Hahnovih — okoli l. 1860) se ve gotovo, da je Šararik slutil pravo. Albanci torej s Slovani niso v sorodstvu, ali jezik kaže, da nam stoje izmed arijskih narodov poleg Letov najbližje. Bivali so po vsej današnji slovenski zemlji, plemena so imela razna imena: blizu Reke so se zvali Jspodi, po vzhodni Istri Liburni, nadalje Istri, nadalje Veneti (torej ne Slovani), od Trsta čez Gorisko in Kranjsko Karni, po Ogrskem do Donave Panoni, in menda so tudi Noričani (po vzhodnih Alpah) bili Ilirci.

Potemtakem se je naš Simon Jenko motil, tožeč v pesmi »Adrijansko morje«, da

bi nekdanj bilo slovansko.

Okoli 340 pr. Kr. pridero Kelti in se naselijo po alpski zemlji. Karne in Noričane močno pokeltijo. Kje je bila meja med severnimi Kelti in južnimi Iliri, to se danes ne ve. V tej dobi so nastala mesta: Trst, Celje, Ptuj, Noreja (ali blizu Neumarkta na Gornjem Štajerskem, ali pa isto, kar pod Rimljani Virunum, na Gosposvetskem polju).

Do 15 l. pr. Kr. je postala vsa sedaj slovenska zemlja rimska last. Začne se nova doba. Rimljani so na naši zemlji imeli 4 pokrajine: Venecijo, Istro, Norik in Panonijo. V rimski dobi se je kultura povzdignila naglo. Mesta so rastla po številu in velikosti; imenujem le nekatere kraje.

V Veneciji: Aquileja, Forum Julij (Čedad); v Istri: poleg Trsta Pulj; v Panoniji: poleg Ptuja Ad vicesimum (blizu Radgone), Emona, Nauportus (Vrhnika), Prætorium Latobiorum (Trebnje), Nevidundum (blizu Krškega ali Čateža), Longaticum (Logatec); v Noriku: Flavium Solvense (3 km južno od Lipnice), Pultovia (Pulskava), Ragundo (Loznica pri Slovenski Bistrici), Celeja, Rimske toplice, Ad medias (blizu Polzele), Upellae (Vitanje), Lotodos (blizu Stranic), Colatic (Slov. Gradec), Juenna (Pod Jun.), Virunum (na Gosposvetskem polju), Teurnija (Sv. Peter v Lesu na Karn-

skem polju med Sachsenburgom in Špitalom). Aguntum (Lienz).

Pod rnsko oblastjo je prebivalstvo bilo gosto.

Je zik se je govoril ilirski, keltski in latinski, prva dva bolje na kmetih in sploh v nižjih slojih, latinski bolje po mestih, pri gospodi, sploh v višjih slojih. Koga to ne spominja, da zavzema naša materinščina poleg nemščine slično mesto, kakor ilirščina in keltsčina poleg latinščine! Razven teh treh jezikov so se govorili še mnogi tuji, ker so Rimljani v naših krajih nastavljali azijske in afriške vojake, in teh je bilo mnogo.

Verstvo. Že v 1. stol. sta v Ogleju oznanjevala sv. vero sv. Mohor in Fortunat, in vera se je že tedaj širila po Veneciji, Istri, Noriku in Panoniji. Še nagleje v 2. in 3. stol., ko so se že nabajale ak. fije: Oglej, Ptuj (sv. Viktorin † 303), Teurnija. L. 313. je rimska vlada izdala zakon, po katerem je krščanstvo imelo iste pravice in isto svobodo, kakor rimska paganska vera. Odsihmal se je krščanstvo širilo in utrjevalo silno naglo. Že v 4. stoletju se mu je paganstvo moralo popolnoma umakniti. Cerkev se je organizovala do cela.

Gmotna prosveta. Mesta so bila bogata in lepa. Oglej je štel pol milijona, Ptuj 50.000 prebivalcev. Mesta so imela

kega zbora pod vodstvom g. Čiriča, in godba pekerske godbe. Napivali so k bratski slogi Štajerci Kranjcem in Kranjci Štajercem. V imenu »Zveze« je govoril g. Štef iz Ljubljane. Prinesel je pristržne pozdrave iz središča Slovenije ter izrazil svoje veselje nad narodno navdušenostjo našega slovenskega delavca, ki se tako krasno kaže danes, pri blagoslovljanju prve zastave, katerega se udeleži »Zveza« na Štajerskem. Za napitnice se je zahvalil v imenu kranjskih gostov g. Čuč, ki je izjavil, da so z veseljem prihitali med svoje štajerske brate se navduševati za boj proti skupnemu sovražniku. Pozno v noč so se veselili vsi gostje kakor ena družina pri kapli rujnega vina, se navduševali, dokler ni prišel čas, ko so si marali seči v roko ter se posloviti s težkim srcem od tako veselih ur, katere ostanejo nepozabne vsem udeležencem.

Vinska klavzula in avstrijska vlada.

Kakor vse kaže, ne bo še konec vinske klavzule, ali vsaj poskusila bo vlada napeti vse svoje sile, da bišla v tem oziru Italiji na roko. Mi smo že večkrat povdarjali v svojem listu, da ne bo imela avstrijska vlada najmanjše zasluge, ako bo tudi definitivno odpravljena vinska klavzula. Vsa zasluga bo izključno le na strani ogrske vlade. Avstrijska vlada igra glede rešitve vprašanja o vinski klavzuli strašno smešno, dvorezno ulogo. Smešno zaradi tega, ker je pri nji tako okorna, da zamore njeno odkritosrčnost spoznati že vsak politični otrok. Da bi namreč naša vlada opravičila sebe, ko bi vendarle Italiji na ljubo hotela obdržati se v bodoči trgovinski pogodbi vinsko klavzulo, začela je že zdaj strašiti one, ki imajo na tem kaj dobička, s tem, da hoče Italija uvesti visoko carino na uvoz avstrijskega lesu. Trobentač naše vlade, in v prvi vrsti ministra za zunanje zadeve je, kakor znano, dunajski list »Fremdenblatt«. Ta list je prevzel zadnji čas nalogo, pripravljati tla za novo trgovinsko pogodbo z Italijo in sicer z namečkom vinske klavzule. Ta list je ravno, ki piše te dni, da se vrše zdaj pogajanja med Kanado in Italijo, pogajanja radi medsebojnih ugodnosti med imenovanimi državama, in pa posebno glede ugodnosti, katere naj bi privolila Italija Kanadi glede izvoza kanadskega lesu. Omenjeni list tudi pravi, da se ustanavlja parobrodna družba Kanadejcev in Italijanov, ki ima na razpolago 120 parobrodov, ki bodo prevažali med Kanado in Italijo

blago, v prvi vrsti les, katerega se toliko nahaja na Kanadi. Kdo ne zapazi koj namena te pisave! Naša vlada bo začela igrati zdaj glede vinske klavzule isto vlogo, kakoršno je igrala pred enajstimi leti. Skušala bo s svojimi glasili »pripraviti« vse one parlamentarce in sploh javne zastope, kjer vinska trta ne rase, ampak se nahajajo gozdovi, s tem, da jih bo strašila s carino na uvoz našega lesu od strani Italije, kar se ji bo tudi posrečilo, posebno se zaradi tega, ker se med takimi nahaja največ Nemcev poleg Poljakov, ki so ji pa itak vedno na razpolago. — Od strani avstrijske vlade se nima torej Italija pri sklepanju nove trgovinske pogodbe ničesar bati. Pač pa ji tako lahko ne pojde izpod rok pogajanje z Ogrji, ki bodo, sedeč vsaj po dosedanem njih postopanju, vse storili, da onemogočijo vinsko klavzulo. Italija bi z Avstrijo prav lahko opravila, t. j. z avstrijsko vlado; kajti ako ne drugače, sklenila bi ta z njo trgovinsko pogodbo na podlagi paragrafa 14, ne meneč se za to, ako je res tudi opravičeno rabiti paragraf 14. tudi v tem slučaju. Ogrska vlada pa paragrafa 14. nima na razpolago, in ne more torej brez privoljenja ogrskega parlamenta skleniti nobene trgovinske pogodbe. V ogrskem parlamentu pa danes gotovo ni večine, ki bi glasovala za vinsko klavzulo, dandanes, ko so poslanci po večini posestniki in vinogradniki, ki imajo krasne in velikanske nove trtne nasade z američanko, ki obetajo od leta do leta vedno bogatejšo trgatav. Pred enajstimi leti je to v ogrskem parlamentu gotovo slo, in našla se je velika večina poslancev, ki so glasovali za vinsko klavzulo. Ali tedaj so bili ogrski vinogradi po trtni uši opustošeni in je Ogrska potrebovala od zunaj mnogo vina. Dandanes pa temu ni več tako, in se bodo zaradi tega tudi Ogrji postavili z vso odločnostjo na branik svojih vinogradnikov, in bodo na vse kriplje delali na to, da se za vedno odpravi zloglasna vinska klavzula, s katero tako neizrečeno simpatizira naša avstrijska vlada. In zakaj bi naša avstrijska vlada tudi ne simpatizirala z vinsko klavzulo, vsled katere je bila Italija vsako leto na dobičku za kakih 70 milijonov kron? Italija potrebuje namreč denarja. Dne 25. maja se je vršila v italijanskem parlamentu razprava o kreditih za italijansko vojno mornarico. Poslanec De Palma je v ti seji očital upravi italijanske mornarice, da je sicer mnogo storila za razvoj italijanske vojne mornarice v Sredozemskem morju, a se ni prav nič brigala za to, da bi tudi v Jadranskem morju povečala moč italijanskega vojnega brodograja. Italijanska vojna

uprava bi morala, po mnenju tega poslanca, skrbeti za to, da postanejo Benetke točka, iz katere bo lahko Italija popolnoma gospodovala nad Jadranskim morjem. Priporočal je govornik mornarični upravi, da prej ko prej napravi to, kar je do zdaj zamudila v zgoraj omenjenem pogledu. Da so bile naperjene te besede proti naši državi, tega ni pač treba posebej povdarjati. Omeniti pa moramo, da je treba za napravo novih vojnih ladij, kakor tudi za utrdbo vojnih pristanišč mnogo milijonov, katerih pa Italija gotovo nima preveč. Zakaj bi torej Avstrija z ugodnimi trgovskimi pogodbami in posebno pa še z vinsko klavzulo ne pripomogla do nekoliko milijonov, s katerimi bi se potem Italija oboroževala in utrjevala proti Avstriji ter si pridobila popolno gospodarstvo nad Jadranskim morjem!

Rusko-japonska vojna.

Japonsko ljudstvo postaja vedno nezadovoljnije z vojno, katera jim že predolgo traja. Mislili so, da bodo v nekoliko tednih male ruske posadke v Vzhodni Aziji porazili. Zdaj pa vidijo, da so se močno varali, posebno v zadnjem času, ko so imeli nekaj velikih in mnogo majhnih izgub. Čeravno so te Japonci prikrivali kolikor mogoče dolgo, se je vendar izvedelo, da so imeli velike izgube na morju.

Prva poročila so poročala, da sta se potopili japonski ladiji oklopnica »Sikišima« in pa križarka »Asama«. Pozneje je pa poročal admiral Togo, da sta se potopili velika oklopnica »Hacuze« in pa križarka »Jošino«. Prva je zadela v rusko mino pred Port Arturjem, v drugo je pa trčila japonska križarka »Kasuga«.

Znajma se je potopilo tudi blizu 1000 ljudi. Zdaj, ko so pa došla tudi ruska poročila med svet, se je zvedelo, da je tudi zletela v zrak neka druga oklopnica, ko je hotela priti na pomoč »Hacuzi«. Podobna je bila oklopnici »Sikišima«. Sprva so Japonci to vest zanikali. Zdaj pa že pišejo angleški listi, da se je pred Port Arturjem tudi potopila oklopnica »Fuji«, ki je res zelo podobna oklopnici »Sikišima«. To je grozovit udarec za japonsko mornarico, kajti vse tri ladije stanejo okoli 70 milijonov kron. Razumljivo je tudi, zakaj so to izgubo tako skrbno prikrivali. Bali so se lastnega ljudstva, ker že isto komaj prenaša nasledke vojne. Posebno v nižjih krogih ljudstva vlada strahovita beda. Vse moče in mladeniče je poklicala vlada pod orožje, da je spravila tako velikansko vojsko skupaj, kakor si ni nihče poprej mislil.

krasna poslopja, javna in privatna, lepe čerkve, temple, gledališča, spomenike, vodovode, kanale. Ptuj je na primer takrat imel vodovod s Pohorja. Cvetli so razni obrti, cehe, industrija, trgovina. Med kraji so bile dobre ceste, večidel zidane, ob njih kameni miljniki (1 m = 1 1/2 km). Poljedelstvo in vinarstvo se je posebno povzdignilo in razširilo. Po kmetih je promet bil živahen, ob cestah so stale gostilne in poštne postajalnice s hlevi, v kojih je bila vedno pripravljena vprezna živina. Rudniki so bili polni delavcev. Trgovina je bila posebno živahna v Italijo in iz nje. Vsa moda je bila rimska: v nakrasnini, v obleki i. dr. Ostanke rimske poleg starejše ilirske in tudi keltske kulture se nahajajo dandanes deloma pod zemljo, deloma na zemlji, deloma v muzejih.

Nastopi pa čas vesoljnega preseljevanja narodov. Drvili so narodi od vzhoda proti zahodu do vhoda v Italijo, tukaj krenili na jug, kjer so upali najti zaželeno srečo. Hodili so torej ob Donavi, Savi in Dravi in proti Padu, torej ravno po sedanji naši zemlji. Začetek temu nemirnemu času so storili Huni 375. Rim, prhel in od l. 395, ker razdeljen, še slabši, se divjim četam ni mogel ustavljati. L. 476. so Germani zapadni Rim popolnoma zatrli.

Vseh narodov, ki so v tem preseljevanju

stopili na naša tla, mi pač ni treba imenovati. Zadnji pred prihodom naših pradedov pa so bili: med Dravo, Donavo in Norikom od leta 527 Longobardi, germansko pleme; severozahodno od Longobardov od okoli 550 l. Bavarci, mešanica Germanov in Keltov; vzhodno od Longobardov Gepidi, germansko pleme.

Nekega dne se longobardski in gepidski kralj spreta in prvi pokliče na pomoč Obre.

Obri so bili ne ravno mnogoštevilno, a grozno divje ljudstvo, podobno Hunom. Iz srede Azije prišli okoli 550, so se nastanili za Anti, katere so nadlegovali.

Slovanov, do časa, ko smo prišli Slovenci semkaj, v teh deželah ni bilo, izvzeti imamo one, ki so jih Huni, ko so pridrli v Podonavje, s silo vlekli s seboj, da so jim pomagali v boju. Misli pa se, da ti niso kulturnih sledov zapustili. Slovenščini podobne besede so čisto lahko ilirske.

Zemlja, ki so naši očetje prvič stopili nanjo, ni bila raj. 200letno divjanje raznih narodov jo je opustošilo grozno. Mesta so bila večidel zažgana ali porušena. Nasi očetje so prišli na razvaline.

Djal sem prej, da so koncem 5. stoletja Slovenci bivali za Karpati in dol do Železnih vrat, pa tudi v Dobrudži.

Od ted zdaj prodirajo v dve smeri: proti jugu in proti zahodu.

Ze v 5. stoletju se je po vzhodnem Rimu mirnim potom naselilo mnogo slovenskih rodbin; v Bizantu (Carigradu) so mnogi Slovenci zavzemali visoke službe.

Siloviti navali v Vzhodni Rim pa začno, kakor poroča zgodovina, še le l. 493.

Odsihmal uderejo Slovenci z mečem večkrat v Bizant; posebno pogosto od l. 527. naprej in sicer skoro vsako leto. Naglo preplavijo svet dol do Egejskega morja in južnega konca balkanskega polotoka, pa tudi tje do Jadranskega morja.

Cesar Justinijan je v veliki sili celo dal ob Donavi zidati trdnjave in pošiljal gor najhrabrejše čete in najboljše vojskovodje.

Vkljub temu je na Balkanu bilo od dne do dne več Slovencev. Kako grozni so morali biti ti boji, posnamemo iz Prokopijevega (bizantinskega zgodovinskega tiste dobe) poročila, ki pravi, da so Bizantinci (prebivalci vzhodno-rimske države) vsled teh napadov samo med 527 in 558, torej v 31 letih, izgubili 200.000 ljudi.

550 so se Slovenci razširili po Banatu, Sremu in južni Panoniji.

567 nastopijo Obri. Drli so od vzhoda sem ob Karpatih proti severu, si potoma podvrgli slovenske Duljabe, pridrli z njimi in